

Što se sve spaljivalo u pogonima varaždinskih tvrtki: I spaljuje li se i dalje?

 varazdinski.net.hr/vijesti/drustvo/13408126/sto-se-sve-spaljivalo-u-pogonima-varazdinskih-tvrtki-i-spaljuje-li-se-i-dalje

26. studenoga 2024.

Kontinuirana mjerenja jedina mogu dati vjerodostojne rezultate.

Mjerenja emisija onečišćujućih tvari u zrak iz proizvodnih pogona varaždinskih tvrtki gotovo uvijek pokazuju dobre rezultate. Radi se o povremenim mjerenjima – moraju se provoditi jednom godišnje ili jednom u dvije godine, ponekad i rjeđe – i uvijek su najavljena. Upravo to su neki od razloga zašto građani nemaju previše povjerenja u rezultate. Dobivene brojke gotovo nikad ne pokazuju ono čemu oni svjedoče iz dana u dan.

Logično je zaključiti da će jedino kontinuirana mjerenja pokazati pravo stanje stvari. Tu je informaciju jedna nezadovoljna Varaždinka dobila upravo od djelatnice inspeksijske službe. Takva mjerenja mogu se provesti na dva načina. Jedan način je da gradska uprava sama postavi mjerne stanice na problematične mikrolokacije. Drugi način je izravno mjerenje, na samom mjestu nastanka, kada nadležne službe izdaju rješenje onečišćivačima da postave sustave za kontinuirano mjerenje.

Kontinuirano mjerenje nužno je u raznim situacijama. Jedna od njih je kada se u energetskim postrojenjima suspaljuju razne vrste otpada. U Varaždinu su bila dva takva mjesta: jedno u tvrtki **VIS Promotex**, a drugo u **Univerzalovoj energani** u Podravskoj

ulici.

S današnjim danom ni jedan ni drugi sustav nisu u funkciji, svaki iz svojih razloga.

Energana na prodaju

Energana tvrtke Univerzal od travnja ove godine više ne radi. To je vidljivo “iz aviona”, a potvrđuje nam direktor Krunoslav Droždek. Na stranicama tvrtke stoji da se pogon prodaje, a može ga se pronaći čak i na popularnom oglasniku Njuškalu. Cijena je 2,9 milijuna eura.

Energana od proljeća ne radi i prodaje se (Izvor: Univerzal)

Za taj novac možete dobiti kompletno kogeneracijsko postrojenje na biomasu za proizvodnju električne i toplinske energije. Instalirana su dva parna kotla, svaki snage 15 megavata.

U Univerzalu su škrti na riječima u vezi te energane. Možda to i nije neobično, budući da se mnogo “dima” u javnosti podiglo tijekom njezina rada. Iz dimnjaka je, naime, izlazio dim čija se boja građanima nije svidjela, baš kao ni miris koji se širio tim dijelom grada.

Sudske tužbe

Tadašnji direktor **Marijan Kovačić**, danas prokurist, ujedno i (su)vlasnik – a povijest pamti da je jedno vrijeme bio i šef gradskog HDZ-a – nije prezao od sudskih tužbi protiv novinara kako bi zaštitio ugled tvrtke. Javnost to ipak najčešće doživi drugačije.

Marijan Kovačić (Foto: Marko Jurinec / PIXSELL)

Mnogi će se sjetiti da je prije desetak godina Univerzal u Varaždinu prikupljao miješani komunalni otpad pa se tako među građanima pojavila sasvim logična sumnja da se tamo upravo taj otpad i spaljuje. Iz tvrtke su to energično demantirali.

“Univerzal nema postrojenje za spaljivanje otpada niti je ikada u postrojenju energane spaljivao otpad. U ranijem razdoblju u postrojenju energane uz biomasu suspaljivalo se gorivo iz otpada (i neke druge vrste otpada), u vrlo malim količinama u odnosu na biomasu kao glavno gorivo, i to u svemu sukladno dobivenim dozvolama”, poručili su tada iz tvrtke.

Dakle, pojednostavljeno rečeno, iz Univerzala su poručili da nikada nisu spaljivali otpad, tek su malo suspaljivali otpad.

Zašto je reagirala HERA?

I to je bilo u skladu s onim što je tada utvrdila **Hrvatska energetska regulatorna agencija (HERA)**. No suspaljivanje i nije bilo sporno, jer Univerzal je imao važeću dozvolu da u svojoj energani uz drvenu biomasu (iz šumarstva i industrije) suspaljuje i gorivo iz otpada te neke vrste otpada. Sporno je bilo tek mogu li za tako proizvedenu električnu energiju dobiti povlaštenu cijenu. HERA je rekla da ne mogu.

Glavno gorivo u energani bila je drvena biomasa (Foto: Marko Jurinec / PIXSELL)

Univerzal je tvrdio da mogu, zato što suspaljuju “samo malo” otpada. Predsjednik uprave tvrtke **Goran Hlevnjak** tada je HERA-i predočio brojke prema kojima se suspaljivalo od 4 do 8 posto otpada ili goriva iz otpada.

Univerzal je tako morao vratiti dio novca, ali je najavio upravni spor. Koji je bio ishod tog spora?

“Postupak je još uvijek u tijeku, tako da vam ne mogu dati odgovor na ovo pitanje”, kaže današnji direktor **Krunoslav Droždek**, deset godina kasnije.

Što je izlazilo iz dimnjaka?

No taj je spor bio financijske prirode, a ne ekološke. Građane je daleko više zanimalo što točno izlazi iz dimnjaka. A to je bilo vrlo lako prikazati javnosti zato što je Univerzal od **Fonda za zaštitu okoliša** dobio novac za sufinanciranje nabavke uređaja za kontinuirano mjerenje emisija.

“Posao se odrađuje bez štetnog utjecaja na okoliš i zdravlje građana. Sve je zakonski. To dokazujemo kontinuiranim mjerenjima emisija na dimnjaku, i to iz minute u minutu. Zapisnikom i očevitom je utvrđeno da je sve u granicama”, govorio je prije deset godina Marijan Kovačić.

Problem javnosti Univerzal je tada mogao jednostavno riješiti tako da je te podatke učinio dostupnima u realnom vremenu. Zanimljivo, tada je tu mogućnost – koja je zapravo vrlo jednostavno provediva – Kovačić i najavio:

“U postupku je da se ti podaci, prema zakonskoj regulativi, obrađuju metodom i prenose u Agenciju, a i naš je interes da se oni stave na internetske stranice Energane, kako bi građanima bili dostupni svakog časa.”

Kontinuirano se mjere emisije u zrak iz energane, govorio je Kovačić (Foto: Marko Jurinec / PIXSELL)

Dostavljena samo privremena mjerenja

No Univerzal nikad nije postao obveznik kontinuiranog mjerenja onoga što ispušta u okoliš. U svim godišnjim izvješćima Agencije za zaštitu okoliša navedeno je tek da je tvrtka dostavljala povremena izvješća. Rezultati mjerenja u pravilu su bili u granicama dozvoljenog. Ostaje tek pokoji izuzetak, kao što je primjerice 2010. godine razina dušikovih oksida dosegla razinu od 736 miligrama po prostornom metru, dok je granična vrijednost 500.

“Svjestan sam da iz dimnjaka ne izlaze cvjetići i ne poričem da energana zagađuje okoliš. No zagađivači su i automobili, domaćinstva i kotlovnice. Energana nije jedini zagađivač u Varaždinu!” rekao je Marijan Kovačić prije desetak godina na jednom od sudskih ročišta.

Utjecaj energane na okoliš

To je, sasvim sigurno, točno. No pitanje je razmjera. A kako je po pitanju utjecaja na okoliš stajala Univerzalova energana, možda se dijelom može ilustrirati podacima iz Registra onečišćavanja okoliša.

Operater	Naziv organizacijske jedinice na lokaciji	Ukupna količina (kg/god) ▲
UNIVERZAL d.o.o.	Energana Varaždin	15 246,51
KOKA d.d.	RJ Tvornica stočne hrane	1 046,91
KOKA d.d.	RJ Industrija mesa	582,2
Prehrambena industrija Vindija d.d.	Vindija d.d. Međimurska 6	566,31
PODRAVKA d.d.	TVORNICA "KALNIK"	401,38
COLAS HRVATSKA d.d. bivša CESTA VARAŽDIN d.d.	Asfaltna baza Varaždin	331,2
KOKA d.d.	Matična farma 4	284,8
Prehrambena industrija Vindija d.d.	Vindija d.d. Gospodarska 27/A	256,1

Emisije čestica PM10 u Varaždinu 2022. godine (Izvor: AZO)

Podaci za 2022. godinu tako govore da je energana u okoliš ispustila više od 15 tona čestica PM10. Radi usporedbe, navedimo da je prvi sljedeći veliki ispust Kokina Tvornica stočne hrane, odnosno Blagodar, s tek nešto više od jedne tone.

Operater	Naziv organizacijske jedinice na lokaciji	Ukupna količina (kg/god) ▲
UNIVERZAL d.o.o.	Energana Varaždin	89 980,42
Prehrambena industrija Vindija d.d.	Vindija d.d. Međimurska 6	16 662,32
KOKA d.d.	RJ Industrija mesa	13 889,4
Prehrambena industrija Vindija d.d.	Vindija d.d. Gospodarska 27/A	6 668
OPĆA BOLNICA VARAŽDIN	Opća bolnica Varaždin	2 479,575
PODRAVKA d.d.	TVORNICA "KALNIK"	2 353,18
COLAS HRVATSKA d.d. bivša CESTA VARAŽDIN d.d.	Asfaltna baza Varaždin	1 954
KOKA d.d.	RJ Tvornica stočne hrane	1 039,5
Specijalna bolnica za medicinsku rehabilitaciju Varaždinske Toplice	SPECIJALNA BOLNICA VARAŽDINSKE TOPLICE	870,58
VARTOP D.O.O.	TRAKOŠĆANSKA 16	834,35
DOM ZA STARIJE I NEMOĆNE OSOBE VARAŽDIN	DOM ZA STARIJE I NEMOĆNE OSOBE VARAŽDIN	705,38

Emisije oksida dušika u Varaždinu 2022. godine (Izvor: AZO)

Uz to je energana ispustila gotovo 90 tona dušikovih oksida (na drugom mjestu je **Vindija** sa 16 tona) te čak 150 tona oksida sumpora (opet slijedi Vindija s 3 tone). Prema količini ispuštenih oksida sumpora Univerzalov dimnjak bio je osmi u Hrvatskoj, tek nešto iza **Termoelektrane Plomin**. No, sada je sve to prošlost. Barem do trenutka dok se ne pojavi novi vlasnik i energana opet ne počne raditi.

Operater	Naziv organizacijske jedinice na lokaciji	Ukupna količina (kg/god)
UNIVERZAL d.o.o.	Energana Varaždin	150 806,24
Prehrambena industrija Vindija d.d.	Vindija d.d. Međimurska 6	3 150,7
KOKA d.d.	RJ Industrija mesa	3 004,2

Emisije oksida sumpora u Varaždinu 2022. godine (Izvor: AZO)

T&H Invest u godišnjim izvješćima

Dok se Univerzalova energana u godišnjim izvješćima **Agencije za zaštitu okoliša** nikad nije našla na popisu nepokretnih izvora koji imaju obvezu kontinuiranog mjerenja, tamo se zato našao **T&H Invest**, i to od 2015. godine.

Dimnjak koji dominira istočnim dijelom grada (Izvor: Foto čitatelja)

“U Republici Hrvatskoj je na procesu suspaljivanja otpada u 2015. godini bilo instalirano sedam AMS-ova (automatskih mjernih sustava), što je za jedan AMS sustav više nego u 2014. godini zbog uključivanja AMS-a na plinskoj turbini za suspaljivanje opasnog otpada u spalionici otpada Varaždin, operatera T&H Invest d.o.o.”, stoji u izvješću Agencije za zaštitu okoliša za 2015. godinu.

Navodi se i da tvrtka nije dostavila izvješća o mjerenjima te da njezin status nije poznat. Štoviše, od tada nadalje AZO iz godine u godinu ponavlja isto, zaključno s izvješćem za 2023. godinu.

Od T7 VIS-a nastale dvije tvrtke

Tvrtka T&H Invest sljednik je dijela pravne osobnosti nekadašnjeg **T7 VIS-a**. Druga tvrtka nastala diobom je današnji **VIS Promotex**. Upravo VIS Promotex građani su posljednjih godina spominjali kada su se žalili na tegobe uzrokovane lošom kvalitetom zraka u istočnom dijelu grada.

Marijo Bucina, jedan od članova uprave VIS Promotexa, kaže da T&H Invest u Varaždinu uopće nema nikakvu proizvodnju, pa tako ni ispuste u zrak. Ne zna objasniti otkud ime te tvrtke u godišnjim izvješćima AZO-a.

“To sada treba pitati AZO ili Ministarstvo zaštite okoliša”, kaže Bucina. Tako smo i učinili. No ni nakon dva tjedna od Ministarstva nema odgovora.

Bucina: “Od 2012. ne suspaljujemo otpadna ulja”

Ako bi netko, barem teoretski, i mogao biti u obvezi kontinuiranog mjerenja i dostave podataka, onda bi to mogla biti tvrtka VIS Promotex. Ona je vlasnik kotla iz kojeg se pari (ili dimi, ovisno o tome pitate li građane ili članove uprave tvrtke). Na tome mjestu zaista se nekad suspaljivalo otpadno ulje. Bucina tvrdi da se to ne radi još od 2012. godine.

“Mi smo do 2012. imali dozvolu za gospodarenje otpadom, koja je dozvoljavala da se u kotlovnici suspaljuju otpadna ulja prve i druge kategorije. Dozvola je tada istekla, a kod njezina produženja postavljen nam je zahtjev da instaliramo uređaj za kontinuirano mjerenje”, objašnjava Bucina.

Para iz pogona najbolje se vidi noću (Foto: Goran Štimec)

Taj uređaj u VIS-u nikad nisu postavili niti su produžili dozvolu za gospodarenje otpadom.

“To je bila investicija od oko milijun i pol kuna. Tada to jednostavno nismo bili u mogućnosti investirati pa se odustalo od toga”, dodaje.

Bilo je to vrijeme kada je tadašnji predsjednik uprave VIS-a, **Davor Patafta**, imao druge brige. Godinu dana ranije uhićen je zajedno s gradonačelnikom **Ivanom Čehokom**, i pred obojicom je bilo višegodišnje obilaženje pravosudnih odaja. Za dio onoga što im se stavljalo na teret oslobođeni su, dok im se za dio ponovno sudi. No to je jedna druga priča.

Građane i dalje pekle oči

Iako je, dakle, VIS odustao od suspaljivanja otpadnih ulja, građani toga dijela grada i dalje su se žalili na probleme s kvalitetom zraka, gotovo sve do današnjih dana.

“U jednom razdoblju to je bilo prestrašno. Bio je to miris nekakve nadražujuće paljevine”, prisjeća se **Moira**, koja živi u blizini.

“Ako nema vjetra, dim se zadržava nisko između kuća i zgrada. U takvim slučajevima zatvaramo prozore i sklanjamo veš s balkona. Radi se o gustom teškom dimu sive boje, koji je popraćen specifičnim ‘kemijskim’ mirisom po spaljenoj plastici ili ulju”, svjedočio je **Nikola**, još jedan stanovnik tog dijela grada, prije četiri godine.

Građani kažu dim, u tvrtki kažu para (Izvor: Foto čitatelja)

Cijeli niz građana žalio se na žarenje u očima i grlu. Svi su sumnjali na VIS i ono što su vidjeli da izlazi iz pogona, najčešće noću. Iz tvrtke su odgovarali da to nije dim, nego vodena para.

“Mi smo od 2012. isključivo na plinskom grijanju. I od tada nam je često dolazila inspekcija, jer morali smo razdužiti uskladištena ulja koja nismo iskoristili”, objašnjava Bucina.

Kaže da u pogonu više uopće ne postoji spoj kotla sa spremnicima za otpadna ulja, tako da ni fizički ne postoji mogućnost da se kao energent koristi bilo što osim plina.

“Osim toga, plamenici ne mogu dva dana raditi na ulje pa onda malo na plin. Morale bi se mijenjati dizne i razni parametri... Sad imamo nove plamenike i isključivo su plinski”, tvrdi Bucina.

“Para iz bojadisaone može imati specifičan miris”

Za navodni dim koji se noću dizao s njihovog zemljišta tvrtka je odgovarala da zapravo nije dim, nego se radi o proizvodnoj pari. Ta para izlazi iz pogona bojadisaone pa u mraku, tumačili su, izgleda kao dim. Rečeno je i da ta proizvodna para ponekad može imati specifičan miris.

Dražan, jedan od susjeda, kaže da ne vjeruje da je ta para koja se ispušta sasvim čista. Možda se više ne spaljuje ulje, ali nešto se i dalje povremeno širi kvartom. Moguće je da stanovnicima smeta i ono što izlazi iz bojadisaone.

“Bilo bi korektno da poduzeće javno pokaže rezultate prvog mjerenja u tehnološkom procesu”, poziva Dražen tvrtku VIS Promotex da javno objavi što se to nalazi u vodenoj pari.

Nije VIS, nego HŽ?

Kad su 2021. godine u tome dijelu Varaždina izmjerene povišene razine benzopirena, pogledi građana odmah su se usmjerili prema VIS-u. No moguća tumačenja su različita i nemoguće je jednoznačno optužiti jedan izvor bez detaljnih mjerenja.

U to vrijeme ne samo da je punom parom radila Univerzalova energana, koja se nalazi nešto sjevernije, već povišena razina benzopirena tijekom zimskih mjeseci može biti posljedica i povećanog grijanja na kruta goriva u domaćinstvima, tumači struka.

Davor Patafta (Foto: Vjeran Žganec Rogulja / PIXSELL)

Još jedno moguće tumačenje dao je **Davor Patafta**, tada kao gradski vijećnik.

“Tamo blizu tvornice VIS je veliki ranžirni kolosijek. Bilo bi dobro da netko tko ima volje istražiti tamo poslika lokomotive koje po cijele dane i noći razvrstavaju cargo prijevoz. I neka se izmjere čestice na toj lokaciji, odmah će se sve razjasniti”, pokazao je Patafta prema starim dizelskim lokomotivama **Hrvatskih željeznica**.

Kao da broj potencijalnih onečišćivača okoliša u tom dijelu grada nije dovoljan, sada je u priču uključen i HŽ. A samo nepuni kilometar sjevernije još jedan pogon muči okolne stanovnike – onaj tvrtke **Gumiimpex**.

(Nastavit će se...)

Serijal tekstova 'Što to smrdi u Varaždinu' napisan je uz potporu Agencije za elektroničke medije na temelju Javnog poziva za ugovaranje novinarskih radova u elektroničkim publikacijama. Dozvoljeno je prenošenje sadržaja uz objavu izvora i autora.